

GOLF

24

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

20 NİSAN 1959

Şubat 1959

İÇİNDEKİLER:

MACARİSTAN TÜRK ÂLEMİNDEN ÇİZGİLER	Mahmut R. GAZİMHAL
EGİN MÂNILERİ	Ali Rıza ÖNDER
YUSUFELİ'Lİ KESİF (II)	Adil ÖZDER
ÖLÜMÜNÜN YILDÖNÜMÜNDE: VAHİT LÜTFÜ SALCI	Serif BAYKURT
ÂŞIK DÖNE SULTAN	Ferit Bagış TUNCOR
KONYA'DA SARICALAR KÖYÜNDEN NİNNİLER	Seyit KÜÇÜKBEZİRÇİ
KARSTA DERLENEN SAYACI TÜRKÜLERİ	M. F. KIRZIOĞLU
ÂŞIK DURSUN CEVLANI	M. Halit BAYRI
ÂŞIK REMZİ AKBAŞ, M. HALIT BAYRI MIDİR	Inşaat HİNCEB
GEMEREK'TEN MÂNI VE AÇITLAR	Güner DEMİRAY
MEHMET HALIT BAYRI ANILDI BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 115

Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

25

Istanbul'a Gönül Veren :

Bayrı'da Kitap Sevgisi

Yazar: Arslan KAYNARDAG

Kitap müsterileri vardır, Sahafalar Çarşısı'na acele bir şeyle öğrenmek için gelir. Öyle müsteri de vardır ki, Sahafalar Çarşısı'na geldiği zaman ayak üstünde bile olsa kitapçıya ve müsteriye pek çok şey öğretir. İste rahmetli Halit Bayrı bu sonuncularlandı. Çarşırıa geldiğinde her dükkanına bir göz atıp iki çift lâf ettikten sonra doğru Raif Yelkenci Bey'in küçüçük dükkanına gider, çoğu zaman orada bulunan kültür aşkı kimseler ile ve Raif Bey'in kendisyle kitaptan, edebiyattan, tarih-sile folklorular, yüreklerinde duymakta devam edeceklerdir.

Mehrum, Tahsin Demiray'ın yakın dostu idi, ikisi de milliyetçi ve halk kültürüne inanmış kimselerdi. Demiray bir araya Musahipzade Celâl ve Bayrı ile Eski İstanbul hayatı ve folklorunu ele almış ve bu sahada Musahipzadenin «Eski İstanbul Yaşayışı» ve Bayrı'nın da «İstanbul Folkloru» nun I. cildini nes-retmisti.

Onun değerli kitaplığı şimdi emin ellerde bulunmaktadır.

Mehrum hayatında bir defa evlenmiş ve bu kısa süren evliliğinden çocuğu olmamıştır. Kız kardeşi Dinar Damgacı Hanım ve iki aydın yeğeni hayatımdır. Yeğenlerinden Hayrullah Onuray (Damgacı) evli ve İstanbul Defterdarlığıda memurdur. Mihrimma Damgacı ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünden mezun olup, Sakarya Lisesi Edebiyat öğretemenidir.

Doldurulmaz bir boşluk bırakarak aramızdan ayrılan Bayrı'nın tahtı, Türk folklorularının vefali kalpleridir. Onun yer, bir folklorcu ve edebiyat tarihcisi olarak doldurulmaz değerdedir (*).

(*) «Türk Halkbilgisi» - Folktor Derneği'nin kuruluş ve çalışmalarını, yayınladığı eserleri ve 29. Bütçesi Bayrı'nm kalemlinden takip için bakınız: «Türk Folklor Araştırmaları» dergisi, cilt 2 sayı 27 HA-26, Ekim 1951 ile Temmuz 1952.

ten konuşmaya dalardı.

Raif Bey ona cönkler bulur verir, ya da eski yazmaları arasında görebildiği folklorla ilgili şeylelerden bahsederdi. Halit Bayrı bıkmak usanmak bilmiyen bir cönk arayıcısıydı. Yeni bir cönk bulduğunda çocukların gibi sevinirdi. Ben kendisine Raif Bey kadar faydalı olamıyorum. Bunun işi dükkanına uğradıkça şaka eder, «Yahu sen ne biğim sahafan, derdi, hanı, bize hâl, kitap satmivorsun...» Doğrusu ben ona belki bir şey satmadım ama, o bana çok şey öğretti.

Cönk arama yüzünden ilgisini kese kâğıtlara kadar genişletmişti. Zira, acıdır ama, doğrudur. Kâğıt para ediyor diye, nice kıymetli kültür malzemeleri Sahafalar'a uğramadan doğrudan doğruya hurda, moloz kâğıtlarla birlikte kese kâğıdı imâcilerine gitmektedir. Halit Bayrı, kese kâğıtlardan zaman zaman çok kıymetli folklor malzemesi, cönkler, halk şiirleri ele geçiridiğini söylerdi.

Bir şey folklorla ilgili olsun da onu kendine çekmesin, imkansızdı. Bu konuda yayınlanan kitapların ilk müsterilerinden olurdu. Amatör bir folklorcu olduğumu bildiği için beni de çalışıma teşvik ederdi. Bitpazarının argo ve deyiimlerile, bilmeceler ve atasözlerini topladığını öğrenince pek memnun olmuştu.

İstanbul'un gerçek sevgisi ile doluydu. Meslek icabı bibliyografyanı da sayıldıgm için benden, herseyden önce bir «İstanbul Bibliyografyası» yapmamı istemişti. Bayrı'nın İstanbul sevgisiyle folklorulugu birleşince, bu şehrin folkloru alanında şüphe götürmez yetkisi meydana gelmişti.

Eserlerile kitaplığımızı zenginleştiren, yazarlar ile folklor ve halk eylebilityati araştırmaları adına yeni bilgiler katılan Halit Bayrı, kendi halinde, gösterilsiz fakat gerceken idealist bir bilgindi. Yerini doldurmak herhalde kolay olmayacağından.

10

VİTAMİNLİ

VİTAMİN	A	VİTAMİN	C
VİTAMİN	B ¹	VİTAMİN	D
VİTAMİN	B ²	VİTAMİN	E
VİTAMİN	B ⁶	NIACINAMIDE	
VİTAMİN	B ¹²	CA PANTOTHENATE	

A M P U L
D R A J E
G O U T T E

ECZACIBAŞI
İLAC
FABRİKASI
LEVİND

POLO - VITAL

HER İŞ ADAMI, VE HER MÜ-
ESSESE, REKLÄMLARINI İS-
TANBUL TRAMVAY VE TÜNEL
İDARE'SİNİN OTOBÜSLERİN-
DE, TRAMVAYLARINDA, DI-
REKLERİNDE VE TÜNELDE
YAPIYOR.

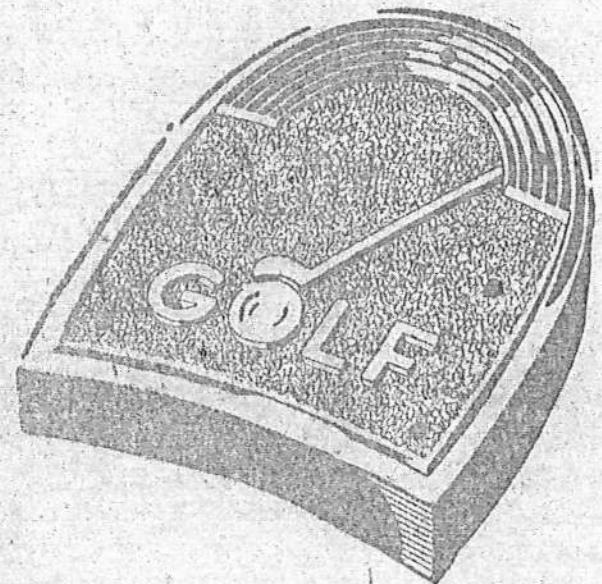
SİZ DE MALİNİZİ VE MÜSSE-
SENİZİ TANITMAK İSTİYOR-
SANIZ, İDARE'NİN BEYOĞ-
LU'nda, METRO HAN'DA 4.
lineili KATTAKİ İLANAT BÜRO-
SU'NA MÜRACAAT EDEREK,

I. E. T. T.
NİN VASİTALARINDA YER
AYIRTINIZ.

«TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEGİ» NİN YAYIM ORGANİDESİ

SÖT VEREN ANNELER,
KANSIZLIK, ZAFİYET
KLOROZ, İŞTAHSIZLIK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

GOLF

26

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

Şubat 1959

İÇİNDEKİLER:

MACARİSTAN TÜRK ALİMİNDEN ÇİZİLER	Mahmut H. GAZİMIHAL
EĞİN MÂNİLERİ	AHMET ÖNDER
TUSUPELİLY KİPLİ (II)	ADİL ÖZDEMİR
ÖLÜMÜNDÜN YILÖÖNÜMÜNDÜ: YAŞIT LÜTFU SALCH	Seyit HAYKUR
AŞIK DÖNİK SULTAN	Fatih Hacıip TUNCER
KONYA'DA SARICALAR KÖYÜNDEN NİNNİLER	Seyit KÜÇÜKBEZİRDİ
KARS'TA DEHLENEN SAYACI TÜRKÜLERİ	H. V. KIRZIOĞLU
AŞIK DURBUN CEYLANI	M. HAMİT BAYRİ
AŞIK REMZİ AKBAS, M. YAŞIT BAYRİ MIDİR	İhsan HİNCEBİ
ÖMÜRERİCTEN MÂNI VE AĞITLAR	Güner DEMİRAY
MEHMET YAŞIT BAYRİ ANILDI	
BİZİ GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 115

Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFА ÇİCAR HALK KÜLTÜRÜ DİRGİSİ

23

DERGİMİZİN

DEVAMLI SATIŞ YERLERİ :

- * Kitapsaray, Beyoğlu - İstanbul
- * Köprü Kitabevi, Galata - İstanbul
- * Saheflar, No. 4, A. Kaynarcağı - İstanbul
- * Marmara Sineması karşısı Bayili, Beşiktaş - İstanbul
- * Börklü Hoca, Çarşıkapı - İstanbul
- * Berkalp Kitabevi, Ankara
- * Yakup Dalkılıç, Ulus Meydanı Bayili Koç Tic. önü, Ankara
- * Bilgi Kitabevi, Sakarya Cad., Yenişehir - Ankara
- * Nuri Diren, Diren Kitabevi, Tokat
- * Yeni Kitabevi, Konya

**İkramiyeli
grup mevduati**

% 25

müttak isabet!

- Ümür boyunca aylık irâat
- 30.000 liraya kadar iş sermayesi
- Yatırılan paranın **3 MISLİ** para ikramiyesi
- 200.000 liralık para ikramiyesi
- Ayrıca umumi keşidelerde iştirak hakkı

İKRAMİYELİ GRUP MEVDUATI

Bir istikbal temin eder.

TÜRK TİCARET BANKASI

1959

İKRAMİYE PLANI:

TAMAMI PARA

4 MİLYON LIRA !

Ödülüsler :

- 27 Nisan
- 27 Haziran
- 27 Ağustos
- 27 Ekim
- 27 Aralık

**T. C.
ZİRAAT
BANKASI**

Vâdeli tasarruflarda her 50 liraya, vâdesiz tasarruflarda her 100 liraya bir kur'a numarası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUSU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR. HALKÇILIGI DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 115

SUBAT 1959

VİL: 10 — CİLT: 5

Macaristan Türk Âleminden Çizgiler

Yazan: Mahmut R. GAZİMİRAL

Geçen nesil macar tarihçilerinden S. Takats'ın başlığımızda adı taşıyan makaleler seqimini Bay Sadrettin KARATAY «Macar bilim eserleri» sırasından olarak son defa yayımladı. (Ankara 1958, Maarif Basımevi; 335 sayfa). Kitap yazarının derin araştırmalar ile mütenasip kalem tatlighına diyecek bulunamayacağı gibi, S. Karatay çevirmesindeki kudrete de hayran olmamak mümkün değildir. Türk kültür tarihi birinci sınıf bir mîracaat kaynağı kazanmıştır.

Yıllarca önce «Başkentlerde Müzik İllerleyisi» kitabı çıkmak üzere araştırmalarda bulunduğu sıralarda Türk halk müsikisi etkilerinin Tuna'nın çok yukarılarında iz ve hâtraları birliği daha iyi anlamışım. Macaristan'daki müzikolog dostum Saboltzi Beneé, ye o zaman baş vurarak bu konuda fransızca bir araştırma yazısı kaleme alıp göndermesini rica etmek ihtiyacını duymustum. Nihayet yazı gelmiş ve adı geçen kitabımda türkçesi onun imzasıyla çıktı. Paris'te de macar müsikisine ait monografyalarda konuya dair epêv bilgiler çıktı. Hüseyin Namık Orkun merhum, macarcada epêv ilgili iktâsları bizde çıktı. Böyleserlerden bütün bir dosya kitaphığında çöktandır birikmiş bulunuyor: cümləsinden, bu yaz, bir sıra makaleler ci-

karabileceğim. Bela Bartok ve Zoltan Kodaly'nın armonik beste albümlerinde de, Macar folkloru ezgi notalarını gözden geçirir de o melodilerin her bakımdan bizim yurt nağmelerimizi andırırılgı bazan tipiklik derecesinde tecelli ediyor. Bunu tabii görmeye çoktan almışım. İşte bu inançla B. S. Karatay'ın kitabında «Türk-Macar saz gitarları ve çalgıları» (S. 165-182) bahsi S. Takats'ın kaleminden üst üste iki defa sürüklenerok okurken yine de yer yer gözlerim yaşardı. Macarelimin bütün köy ve şehirlerinde Türk ezgi ve sazları, kopuzlar, iğhlârlar, davulzurnalar yayılıarak yüzüyollar bovu gün ve tercih görmüşler; simdiki izler o çağдан kalmış. — Etkinin bir de daha eski yolu olmuştur: Kumancilaria gelip damgalanmış hâtralar, gibi Macar havalarından da dedelerimizin hoşlanmış olacaklarında hiç şüphe yoktur. «Zevk akrabalığı» diye iste buna derler. Oralarда yerlesip nesiller boyut iş görmüş türküler ikinci dil olarak macarcada da öğrenmişler, yani: macar ağızlarını söyleyebilmüşler. Macarlar Türk ezgilerini Türkçeye söylemişler. Büttün bunları bir macar bilgini resmi kayıt ve itiraflara dayanarak, hem de samimi bir açıklıkla anlatıvor.

Mesela söyle diyor: «Bizde saz saflarının, kemancılar ve okuyucuların

en ziyade Türk devrinde coğaldığı ve değer kazandığı bilinen bir seydir. Bu-nu sîrf tesadîf eseri sayacak kimse-nin buluna-cağını sanmıyorsuz.» (S. 167).

Şu satırları son defa Ankara'da çi-kan Asya ve Anadolu Kaynaklarında İldîg kitabına alamamış olduğumdan dolayı müteessirim: «Bizim çalgıcılari-nuzun daha ziyade Türk usulüne göre ve Türk âletleriyle çaldıkları bilinmektedir. Beç kemâni, Leh kemâni daha sonraları öğrenilmişdir. Savaş türkilerini, bir de silah başına havasını Türk borusuya tıflerlerdi. Laytayı da böyle çalarlardı. Bütün bunlara kemancılarımızdan coğunun Türk esirleri arşından çıktı-gını ve bizimkilerin savaşlarda Türk sazçı ve okuyucuları tutuklarını kata-cak olursak, o zaman Türk ve Macar çalgıcıları arasında yakın münasebet bulunduğu meydana çıkar.» (168).

Eski macar hegedü, yani kemânnin adı olduğu gerek su tarîften, gerekse bizden alımlığından anlaşıyor: «Eski kemânni bîcimi tabîl şimdikinden tamamilâ farklı idi. XVI. yüzyıldan kalma Türk gravürlerindeki çalgıcların kemânları gusluğaya benzemektedir. Kul-lanma sırasında bu âleti bugün kitaryayı tuttukları gibi, yani âlet'in boynunu sol el ile sol yanagnın yanında tutarlar, âletin yumurta bîcimi alt tarafı da adamın 'karnının üstünde durur ve yayböyüce kullanıldı.» (170).

Su satırlar köçekligin şarka inhîsar etmediğine deildir: «Savaşçılar çalayı, türkülü severler, oynamaya da nazlan-mazlardı. Haydu oyuncusu kız - kadınlar (ki bunlar kız da değillerdi, kadın da) ortaya çıkar, canla başla dans eder-lerdi.» (172).

Tuşlu çalgılar da macar toprakları-na türkler çağında garptan gelerek, tizerlerinde bizim Tanzimat konaklarındâ da sonradan moda olacağı üzere öncce memleket havâları çalınıp söylemiş: «Kibar ailelerden hemen hepsinde XVII. yüzyılda moda olan ve şimdiki piyanonun yerini tutan virginal veya virgina dedikleri çalğı vardı. (Burada, bu sazdan söz açmış meselâ 1594 ve 1563 ta-ribî kaynak kayitları haşiyede hatır-

latılıyor). Bu virginalde eski Macar şarkalarını ve savaş türkilerini çalması bilen yalnız Eszterhazy Pal değil-di...» (S. 178). — Oraların Türk kibar konaklarında da virginalerin bazan yer almışlığı pek âlâ düşünülebilir, İlâve edelim ki: vir'nal, klavsen'in eski ingilizce adıydı. Bu ad, öyle denildiği gibi bâkire ingiliz kraliçesine yaranılmak için yakıştırılmış degildi. Çünkü, kraliçe de gerci çok iyi çalmakla beraber, bu aletin Yedinci Henry zamanında 1502 den beri kayıt izi vardır. Sonradan XVII. yüzyıl boyunca küçük boyutta ve dörtköşe yahut müstâtil bîcimi bir epinet çeşidine virginal adını aktardılar. Macar konaklarına geldiği tarihte böylece yeni moda aletlerdendi.

Macar tarihçinin su satırlarına dönelim: «Zengin beylerimizin konaklarında saz takımlarına da rastlarız. Bu saz takımları Türk çalmasına çok benzemektedir; hiç değilse bunlarda da aynı Türk müzikisindeki aletler calınırdu. — XVII. yüzyıl başlarında Batthyany'nin on bir kişilik saz takımında kemancı, santureu, gaydacı, borazan ve dayulcu vardı.» (178).

Kitabın başka bahislerinden örnekler almıyorum. Cümlesini hayranlıkla okudum: Budin paşalarını anı; Türk ve Macar esirler hayatı; arzettığım saz-sarırları bâlini; sonra: Türk devrinde kilavuzlar ve casuslar; Uclarda Türk ve Macar âdetleri; Türk ve Macar ko-nukseverliği; Tâbîlik devrinde elçilik seferleri. (ki bu seferler yeni yeni mutanttan mehterhane takımlarının İstanbuldan yola çıkmalarına, bindirilmiş olarak hareketlerine vesile teşkil eder-lerdi).

Eskilerde maksatlı olarak rencide e-dilmesi âdet halini alan Türk şerefi Ma-car yazarına adım başında ve ispatlı surette korunuyor.

Bu güzel kitabı bize kazandıran Bay Sadrettin Karatay ne kadar alkışlansa azdır. — Macarca bilenlerimiz parmakla sayılabilcek kadar azdır. Halbuki o dilin kitaplığında Türk tarihi için zen-ginlik bulunduğu çok isittimdir. Nakiller artmalıdır.

Araştırmalar :

Eğin Mânileri

Yazan: Ali Rıza ÖNDER

Şimdî adına Kemaliye denen Eğin, Erzincan'ın bir ilcesidir. Fırat'ın kollarından Karasu, kuze-yeden güneye dönüp akarken sarp dağları yarmış, sert kaya-ları oymus, kendisine derin ve şirin bir yol açmıştır. İşte Eğin, bu derin yolun üzerinde, bu şirin derenin içindedir.

Taşı çok, toprağı az olan bu yurt köşesinin insanları, ötedenberi ekmeğini dışarıda aramış, ister istemez gurbetçi olmuştur. Bu durum, Eğinliler içinden birçok okur - yazar kişinin, birçok ilâili büyüklerin, İstanbul'a yerleşmiş irili ufaklı birçok iş adamlarının yetişmesinde başlıca etken (âmil) olmuştur.

Bu yazımızda «Türk Folklor Araştırmaları» Dergisi okurlarına, Erzincanda çıkan günlük Kazankaya gazetesinden ve Kemaliyede yönetilip Erzincanda basılan haftalık Yeşil Eğin gazetesinden aldığımız Eğin mânileri arasından seçilmiş örnekler sunacağız.

Bu mânilerin hemen hepsi gurbet ve özlem duyguları dile gelmiştir. Eşini bırakıp yâhî en az dokuz ayını, çocuğu zaman da üstüste birçok yâhî, Ankara, İstanbul gibi büyük kentlerimizde geçiren Eğinli erkeklerin söyleyecekleri ve dinliyecekleri mâniler elbette gurbetten ve özlemden başka bir konuya dokunamazdı.

Bu mânilerin ikinci özelliği de gurbete giden erkektenden çok, yurtta kalan kadının eseri olmasındadır. Bu kadın, ya anadır, ya bacıdır, ya da eşidir. Anatoliodaki halk yazınızı (edebiyatını) gözden geçirilen her zaman görmüşlerdir ki türküler, kosmalar, mâniler, destanlar ve her türli ozansız (anonim) koşuklar, erkektenden çok kadının gönlünden doğmuş, kadının dilinden dökülmüştür. Âşıklar ve ozanlar üzerine yapılan araştırmalarda kadından çok erkek adlarına rastlanması, bunun tersini göstermeye yetmez. Çünkü erkekler açıkça söylemiş, açıkça dolamış, âşıklığını, ozanlığını saklamamıştır. Adını saklamak isteyenler ise takma adalarla

ortaya çıkmıştır. Fakat, sunun bunun dilinden korkan, kamunun kimamasından gekinen kadın ozanlar, hep perde arkasında kalmayı, adını saklamayı yeğ bulmuşlardır. Türkülerini yakıp deyişlerini yayarken kendilerini gizleme-son derece önem vermişlerdir.

Tanıtacağımız mâniler şunlardır:

- 1) İstanbul yolları bükülür gider,
Zâlitler gerdana döküller gider.
Bir gürzel de sevdikini almasa
Gene çağında ömrü söküller gider.
- 2) Giden gitti, biz de kaldık burada.
Kadir Meyâm erde bizi murâda.
Bana derler, kimin kaldı silâda?
Dedim, yavrularım kaldı orada.
- 3) Gelen yoktur, seni kimden sorayım?
Uğanı kustan haberini alayım,
Çok özledim, bir da (ha) gorsem yâhî
Ben gelmem, dağlar kesmiş aray,
- 4) Bu yıl Kadi Gölbâ yaman çağlıyor,
Silâda yavrular sensiz ağlıyor,
Vallahî nazî yâr, durmaz gelirim,
Cöl gurbetin ağı beni bağıyor.
- 5) Yüce dağ başında seni beklerim,
Yüküm yüksâlcea gene yüklerim,
Kömür gözlemeşin sevdigim yârım,
Senden ayrılah arıtlar dertlerim.
- 6) Yâr gîyâlî fistanı, bâzır perîye,
Bonden ayrınan ömrü erîye,
Bir mektup yolladım, okur okuması
İşe başlamadan dönsâ gerîye.
- 7) Ördegin sârılık kaz ile gelir
Baharın kokusu yaz ile gelir
Ala güzlerini sevdigim dîber
Ayda bir selâma naz ile gelir.
- 8) Bahar geldi, çiçek açtı dağımız,
Yaz gelince meyve verir bağımız,
Gene çöl gurbetin dâğıtılı yolumuz,
Ya suyumuş geçti, ya topragımız,
- 9) Zâlitlerin dağlardan lâle getirir,
Bu hasretlik bâga belâ getirir,
Desler sevdigim simdi geliyor,
Ölmüş yücedâmu râna getirir.
- 10) Seher yeli her yellerden serindir,
Yârdan ayrılanın derdi derindir.

Ağlama güzelim, dökme yaşını,
Gider de gelirim, Mevlâ kerimdir.

11) Havuz başı sırı sırı bademler,
Dürməsin ağlasın yarı gildenler,
Ne yar' benden doydum, ne ben o yıldan,
Hortusuna gurbeti let edepler.

12) Yüksek minarede kandil olaydım
O yarınlı boynunda mendili olaydım
Yarım odasına girdiği zaman
Sislenin içinde sümbül olaydım.

13) Uşak için kuma geldi fistüme,
Bilməyim ki nazlı yarın kasti ne?
Gece gündüz yalvarırmı Mevlâya:
Zulüm ine sebebinin üstüne.

14) Çıkan gıldam yükselerde yetmeye,
Kıyasları benim gibi etmeye,
Gece gündüz yalvarırmı Mevlâya:
Ahretilmi dünyam gibi etmeye.

15) Derya kenarında bir düzgün işse,
Beni kebab diye vurdular işse.
Kömür gözlerini sevdigim diller,
Senin de ben gibi yürekim işse.

16) Derya kenarında einar ağalar,
Dahinda ölüsür ceşitli kuşlar,
Gece gündüz yalvarırmı Mevlâya:
Yarım bireklikler, hana bağısla.

17) Derya kenarına inem oturam,
Ellerində soğuk suya batıram.
Nash' yarınlı küsmü, gelmesi yanına,
Yalıyaram, yakaram eve getirem.

18) Derya kenarına attım postumu,
Yeni bildim düşmanımı, dostumu.
Vaadem yetər, seni görməz ölüsem,
Kim örecek mezarının üstünü?

19) Derya kenarında bir baş yetirdim,
Elvan renkə güllərini bittirdim.
Yar' hastirolden, İl siteminden,
Derdim, bəşyəl idl, bina yetirdim.

Bu mənindən (1) numaralısında görülen «ömrü sökülmek» deyişi ile (6) numaralı mənideki «ömrü eriye» kağılığı (bedduası), dikkate değer di! olaylardır. (4) numaralı mənideki «Kadi Gölü», Eğin kasabasının içinden gikan ve yaz ortalarında suyu azalan, gür ve soğuk bir gözenin adıdır. (13) üncü mənideki «uşak» sözlüğü, çocuk, bebek demektir.

Yukarıdaki ondokuz məniyi, Eğinli Ethem Körçan'ın «Köylü Ansiklopedisi» adlı kitabının (139) uncu sayfasından aldığım iki məni daha katarak sayayı yirmibire çatıriyorum:

20) Dut ağacı boyunca
Dut yemedim doyuncu
Çöl kalası İstanbul
Yar' sevmedim doyuncu.

21) Dama ekimi traktum
Bir gittim, bir durukturum
Yarım akıma geldi
Ridaglimlı unutum.

Kemaliye'yi, 1957 yılı Cumhuriyet Bayramında görmüştüm. O zaman hatırlığımızı sayın Ethem Körçan'ın yukarıda anılan eseri, yurdun bu kögesi üzerine birçok bilgiler verdiği gibi köylüyü, bilisiz halkı Atatürk Devrimlerine alıştırmak, olumlu bilimlerin getirdiği işinleri ve düşünceleri onlara ulaştırmak amacıyla da gütmektedir.

Eğin üzerinde birazlık bilgilenebilme ve duygulanmak isteyenler, bundan onsekiz yıl önce Halkevini teftiş için Eğin'e geldiğinde, ünlü Anadolu ozanı Behçet Kemal Çağlar'ın Şorzu Köprüsüne bakan bir kaya üzerinde oturup yazdığı su çizekleri lütfen okusunlar: (Köylü Ansiklopedisi, sayfa 136 - 137).

Güzelük yok, sende olandan fazla,
Bakma uzaklara sen, pei pei Eğin.
Vasfun nümkün müdür, üt telli saza?
Bir arşın bezinde blinbir tel, Eğin.

Ey Kemal uğrazi, ey Kemaliye,
Çalışkanlık sana Haf'tan hediyə
Tanrı gökten insın, dolagsın diye.
Duruma, sekil sekil hep yüksəl, Eğin.

Baş yapın, fethedip kat kat ciballı,
Birgün masaldaklı devler misalı.
Orak diye gökten kapıp hilalı,
Yıldızları bıçkılmış muhabet, Eğin.

Aşık yuvasını dahında kursun,
Her gün misra misra hah dokunsun,
Her gün argın argın türkü okursun,
Beni oku, bəni oku, gel, Eğin.

Taş düşənmiş damda kuru pestiller,
Duyguları sunar, səsten sebillər,
Gönfüller cəstüken açılır diller.
Sendə sufar değil, ruhlar sel, Eğin.

İter susuzluktan yanar, yakılır,
Fırat ayağını yükar, çekilir,
Onuzundan Kadi Suyu dökülür,
Gılısun bos vakkıttı mükkemmel, Eğin.

Her iki taraf la hasrette, ahta,
Erkek gurbetidir, kadın terğahı.
Ayağın gecede, alın sabahı,
Hey çağışkan Eğin, hey güzel Eğin.

Saz Şairleri :

Yusufeli'li Keşfi

— II —

Yazar: Adil ÖZDER

Önceki yazımızda, Keşfi'nin hayatından bazı bilgiler aktarmıştık (1). Bu yazda da şairlik hüviyetini aydınlatacak eser örnekleri sunuyoruz. Genel olarak diyebiliriz ki Keşfi, şairlik hüviyetle henüz meşhûl bir şahsiyettir. Galiba bu giine kadar adından ve hayatından bahseden tek kaynak da Hikmet Dizdaroglu'nun «Huzuri» adlı eserile (2) bir kaç kısa kayıttan (3) ibaret kâhyor.

Keşfi'nin elimizde bulunan heceli eserleri, onun saz şairliğindeki yeteneğini tam olarak tespite yarayacak kadar bol değildir. Meselâ, örnek sayılabilecek bir destanını tespit etmek mümkünün olamamıştır.

Şairlik çağımızın birinci dönemini igerisine alan ilk on beş yıl içinde, bu saz şairliği hüviyetle onun boj denenecek kadar eser verdiğinde şüphe edemeyiz. Şu var ki aynı yillardaki eserlerine «Divan-ı Keşfi»de yer verilmeyışı, bunların elden çıkışmasına sebep olmuştur.

Divan dışı eserlerinden ancak altı parçası, oğlu merhum Huzuri'den tesbit edilebilmiş, bunlara aşağıda 1-6. sıralarda yer verilmüştür. Bunlardan 1 ve 2 sayılı kosmaları, ustası Muhibbi'ye benzektir (4). İlk şairlik yillarda Keşfi'nin, Muhibbi ile olan sıkı münasebetinde bakarak, bu iki benzegini aynı yillarda ait mahsulleri arasında saymak yerinde olur.

Aruzlu eserlerine gelince, bunların tamamının divanında toplandığını kabul edebiliriz. Bu eserlerine bakılınca Keşfi, bu ikinci şairliği ve tarikata bağlı kaldığı çağlarında daha çok din ve ahlâk konularına yer vermiştir. Bunları başarı ile islediğini de söyleyebiliriz. Ancak, kulandığı aruz başarılı sayılamaz. Bu yetersizliğini, oğlu Huzuri de sık sık söylemiştir, Eserlerinde de aynı gergegi buluyoruz.

Zor köylünde, 1930 yılında, pek satılık bir tetkik neticesi «Divan-ı Keşfi» için kusaça su notları almıştım: Tek nus-

ha olan divan 398 sayfadır. İlkten bir «Münacat» ve sonra bir «Mevlid-i Şerif» (5) ile başlıyor. Divanın son sayfalarından birkaçı da kopmuştur. O sırada Huzuri'nin anlatığına göre Keşfi, eserini bitirdikten sonra İstanbul'a gitmiş, bu divanı bastırmak için bir «hattat» a yazdırmıştır.

Bu hattat, eseri güzelce yazmış, fakat bozuk bir imlâ kullanmıştır. Çoğu yerinde kelimeler bile yer değiştiğinden, aslında aksak olan aruz ölçüsü kimde yerde büsbütün bozulmuştur. Keşfi'nin, eserini İstanbul'da bastırmaya muvaffak olmuştu da bu sebepten olsa gerek.

Aynı divan, şimdi Huzuri'nin oğlu öğretmen Galip Fikri Coşkun'un elindedir.

— 1 —

Hey ağaclar bu sevdaya düşəll
Kalmadı tutarım yandı ha yandı.
No mümkinlər yedi derya söndüre
Cehin gibi nərim yandı ha yandı.

Baş olmadı selek ilə çatışım
Balek olup topraklara katıldım,
Kerem gibi hırac oldum tututuma
Bılgın damarım yandı ha yandı.

Zalim nişan girdim benim kanımı
Hələni səyleyim o Subhanıma,
Keşfi der ki bir od dəstü canımı
Aza vü etvərim yandı ha yandı.

— 2 —

Hey ağaclar size tarif edeyim
Kaldırıramam aşıq taşdır bu sevda,
Gece gündüz yaş döktürür ağaclar
El sanar ki kolay işlir bu sevda.

İlkten damardan kanım üzdürür
Kâh can verir kâh dâ eandan bezdirir,
Bazan selli gedə gidi gerdir,
Bazan sultanlara eğlir bu sevda.

Keşfi der getirir melek sayımu
Kaddı surahını servî boylumu,
Bir dillərə bend etmişim ineylim
Mər hîr dala koşmaz kuzur bu sevda.

— 3 —

Gecə gündüz feryad eyler ab eyler
Hir dem sad olmyna yarah gönü,
Lökman-Hekim gelse ne İlâc eyler
Bağı yanık eiger parah gönü.
Perşandler chı-l askın halleri
Ayrılıktır zehr eden halleri,
Gönlü sad olsalar gışın alları
Siyahlar gışınca karab gönü.
Keşfîye bir iken bin oldın dertler
Mükellef-i gandır işki-i mertler,
Aşiret kan ağlar boz kaldı yurular
Tezdirirsin cidden maralı gönü.

— 4 —

Hayme gibi gülistanı kusatum
Ceab eder aşuku mihmanı zülfün,
Dört yanımı alımsı hisar-hend etdü
Düşkünür elanımı sındana zülfün,
Kıymetlişip rişa dünya yüzüne
Merkez medh etmekle şırı şırına,
Dağtar altına olsa yetmez hazlue
Bedeildir Yusuf (1) Kanana zülfün,
Bana dörler işik gürden kes abi
Boranumada vardır aşka hasabi,
Her tellinde beller ecel kasabı
Keşfi tyd boyadır at kana zülfün.

— 5 —

Gönü ister varanı gider gurbete
Ve işkin gözleri yar eğlendirir,
Her dem bie gili leia ab il zar eyler
Bülbül-i seydai zir eglendirir,
Rahmungun ab ilo şigan içinde
Gösterim yaş döker at kan içinde,
Biz chı-l perdeyi İrfan içinde
Bizi namus, gayret ar eglendirir,
Derd-i dill'im her dilbörk söylemmez
Vefasızdır aitemkare söylemmez,
Demir zincir bend eiselər eğlenmez
Keşfi yl zülfündə dar eğlendirir (6).

— 6 —

Bir anadan doğanus üz yüze alımsız can (7)
Düşnüs me odaya dağı bellisiz,
Hükmetin gösərdi ol (dan Yezdan,
Gider durmaz el ayagi bellisiz,
Üc ay el ayaksız kilar kararı
Sonra mercul eder Cenabî Bâr,
Bülbül gidi cekur feryad-ü zâri
Görünmez bahçesi hâbi bellisiz,
Altı harfice buna akullar yetmes

Kamîl olan bunda aklin dağitmax,
Tarih bin üç yüzdür bir eksik etmez
Keşfi der yürekte yağı bellisiz.

Bundan sonraki bir yazımızda, şairin divanından aldığım birkaç eser örneği sunacağız.

(1) T. F. A. Sayı: 107; Haziran — 1958.

(2) «Yusufeli» Huzur-Hayatı, Sahibiyeti ve Şürleri, Hikmet Dizdaroglu, Ulus Basımı, 1949 Ankara, 210 sh. 250 kg.

(3) Ben de, bir kitapçı ve bfr iki yazında Keşfi'den kısaca hâzırımışım: «Yusufeli» Muhibbi, A. Özder, Kars II Basımı 1940, 60 sh. 50 kg.) 59. sh. da Keşfi-Muhibbi mînasbeti; «Yusufeli» Huzurî başlıklı yazılarında: «Bizim Coruh dergisi Nisan 1950, s. 1 — Artvin; T. F. A. sayı 74, 76, 82).

(4) Bu koşmayı Muhibbi'ye benzek olarak söylediğini Keşfi, oğluna nadetmiş. Kargıltırınca bu özellîni görbüllüyor. Muhibbi'nin her iki koşmasındaki ilk beyitler ve sonraki kafiyeleri sırasıyla şöyledir: «Naşî-yâr'ın baarettinden derdin-derin-Aşılı seferim yandi ha yandi». Ve şanın, im-kânum, kanıma kafiyeleri, Tinâsi'de: «Dînîyin abaplar tarif edeyim-Temâm iki derten batır bu sevdâ ve ategit, kostir, cimbîstür kafiyeleri, (bkz A. Özder'in aynı kitapçık, sh. 9, 11).

(5) Huzuri'nin da ayrı bir Mevlîdi vardır. Bu konudaki tartışmalar içi bakılabilir: T. F. A. sayı: 19, 21, 24, 26, 31, Dizdaroglu ve M. Gökçalp arasında geçen tenkid ve tartışmalar.

(6) Prof. Sayın F. Körpülü'nün «Saz Sairler» Antolojisi eserinde (III — 622); Emrah' üzerine kaydedilen köguna ile, bizim Huzuri'den yazdırmız bu metin arasında pek az fark vardır.

(7) Tarikata girdiği yıllarda, su üzerinde kurbaga yumurtalarını seyr ederken merak edip yumurtaları saymış ve 350 tane olduğunu görülmüş, simi yanıtına olarak söylediğini oğluna sonraları anlatmıştır.

Cemal KUTAY'ın Hazırladığı Türkiye Hürriyet ve İstiklal Mücadeleleri Tarihi

Türk Tarihi'ne ışık tutan eser. Şimdiye kadar 6 cilt çıkmıştır. Her cildin fiyatı 15 lira olup, seri 20 ciltte tamamlanacaktır.

Posta Kutusu 167 - İstanbul.

Ölümünün Dokuzuncu Yılında :

Vahit Lütfü Salci

Vazan: Serif BAYKURT

1918 yılında Vahit Lütfü Salci
Serif Baykurt'a Kirkilareli'nde.

Türk edebiyatına, altısı basılmış olmak üzere onbir eser (1), dergi ve gazetelerde yayınlanmış pek çok makale, siir, tefsik yazısı ve melodileriyle testpit edilmiş bektaşı nefesi bırakılan Vahit Lütfü Salci kimdir?

Çalışmaları, bazi Fransız mütefekkirlerinin bile nazari dikkatini çekceek kadar değer ifade eden (2) Vahit Lütfü Salci'ya karşı biz neden mezarma bir tas koymıyacak kadar ilgisiz kaldık?

İhtiyaç Salci'nın başında pamuk yiğimi saçlarıyla, köyden köye, çok zaman yaya dolasarak folklor malzemesi derleyisi görülecek bir haldi. Manevi varlıklarımızın kaybolmaktan kurtarılması için durmadan didinen bu millî kültür aşağı adam hakkında zaman herhalde bazı seyler söyleyecektir. Biz şimdilik onun kısa biyografisini vermekle yetiniyoruz.

Vahit Lütfü Salci 1299 yılında İstanbulda doğdu. Babası telgraf müfettişi Lütfü Bey, annesi de Kadırgah binbaşı cerrah Süleyman Beyin kızı Naçije Hanımdır. V. L. Salci ilk tahsilini İstanbulda, ortayı Kuleli Askeri idadisinde yaptı. Harbiye ikinci sınıfında, yüksek tahsilini tamamırken 1317 de kâtipliğinde bulundu.

Balkan Harbinde Trakyanın ıggılarında İstanbul'a geldi, Dahiliye Nizaretinde kaldı. Birinci Cihan Harbi patlayınca silâh altına alınarak Beşinci Fırka muzika muallimliğine gönderildi. Mustafa Kemal Bey emrinde Çanakkale Harbinin sonuna kadar hizmette bulundu. Sonra Küçük Cemal Paşa, onu Şam'daki Sekizinci Kolordusuna aldı.

25inci Fırka Muzika muallimliğiyle Şamda, Kudüste ve Birûs-sebi'de askerliğini yaparak terhis edilen Salci memuriyet almak için Kirkilareli'ne geldi. Fakat bu sırada Yunan işgali oldu.

Salci pek büyük iştencelere mânuz kaldı. Trakya Yunan istilâsından kurtulduktan sonra Salci, Kirkilareli'nin Demirköy tahrirat kâtipliğinde, il evrak memurlığından idare heyeti il tahrirat kalemi başkâtipliğinde, zaman zaman istifa ederek bulundu. Kirkilareli'nde evlenerek coluk çocuğa karisti. Kendisiinde ifade ettiği gibi artık Kirkilareli'li oldu.

Salci, memuriyet hayatında derece

takip ederek yükselemeyişinin sebebini ilmi çalışmalarının ve muharrirlik hayatının bir neticesi kabul ederdi.

Sale'i bir aralık, Alpulu Şeker Fabrikası da himayesine almıştı. Sale'i bu himaye zamanında önemli eserlerini hazırlayıabilmüştür. En son memuriyeti Polos nüfus memurluğu idi. 1949 da 65 yaşını doldurup emekliliğe gitarıldı. Günlerde Kırklareli Halkı kendisine bir jübile tertipliedi. Sale'i bundan pek büyük sevinç duydular, pek mütehasis oldu. Kendisi birçok gençlerin de konuşmalarından sonra yaşı gözlerle kırsıya çıktı. Gözyaşları içinde yaptığı konuşmasını aşağıdaki cümlelerle bitti:

«Okudugumuz büyük ilim kitaplardan anlıyoruz ki; aslen Flaman'ı rıkmadan olup, Berlin ve Viyana'da yaşayıp milletlerarası müzik dâhisi olarak kabul edilen Ludvik Fon Beethoven yandıkalere (komedi bitti, perde indi) demistiştir. İşte benim de artık oynamakta olduğum komedi bitmiş ve perde imekte bulunmuşum siz gençler bana bu akşam bir perdelik daha rol vermeyele hayatımı hayat kattınız. İşte bende bu akşamdan kalan zevk ve saadet budur. Şu halde sizin bana güven ile verdığınız bu rol ve vazifeyi bundan sonra daha canlı ve heyecanlı olarak cağrıma değerli huzurlarımızda söz veriyorum. Sevgi ve ilginize sevinçli göz yaşlarınımla teşekkürler ederim.»

Fakat kader, gençlerin Sale'i'ya verdikleri ikinci perdedeki rolü çok gördü.

Büyük Osmanlı Lügati

80.000 Kelime, Tercip - 10.000 Beyit, Misra

Hazırlıyanlar:

Ali Rıza ALP - Sabahat ALP
36' sayfalık her fasikül 150 kurus.
Abone olanlara 12 fasikül, 12 lira.
Şimdiye kadar 5 fasikül çıktı.
Abone ve Müracaat: Posta K. 44,
Beyazıt - İstanbul

BAYRI ANILDI

Geçen sayımızı hayat ve hâti rasına ayırdığımız büyük folklorcu ve edebiyat tarihçisi merhum Mehmet Halit Bayri için «Türk Folklor Derneği» bir anma günü hazırlamıştı.

31 Ocak 1959 Cumartesi günü saat 15 te Çemberliktaşta, Dernek odasının da bulunduğu Türkiye Muallimler Birliği salonunda yapılan anma gününde memleketimizin tanınmış fikir adamları, Türk Folklor Derneği mensupları, TMTF Folklor Şubesi üyeleri ve merhumun akrabaları hazır bulunmuştur.

Sırasıla Sadi Yaver Ataman, Ahmet Kutsi Tacer, Ord. Prof. Ziyaettin F. Fındıkoglu, Hikmet Turhan Dağhoğlu, Eflâutun Cem Güney, İhsan Hınçer, Şerif Baykurt, Mehmet Gökalp ve Mihrimma Damgaci Bayri'nin muhtelif cepheleri hakkında konuşmuşlardır.

Aradan henüz bir kaç yıl geçmeden, bir sabah (4 Şubat 1950) Vahit Lütfi Sale'i'nin ebedi uykusuna başladığını haber aldı. Çok soğuk ve karlı bir kiş gününde Sale'i, bes-on münevverin omuzları üzerinde götürülererek, Kırklareli Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.

(1) Vahit Lütfi Sale'i'nin eserleri: Basılmış eserler:

- 1 — Feryad-i İttihadat
- 2 — Hafife Darbesi
- 3 — Saz Şairleri Gibi
- 4 — Gızlı Türk Musikisi
- 5 — Türk Dini Oyunları
- 6 — Benim Gibi

Basılmış eserleri :

- 1 — Kırklareli Şairleri
- 2 — Türk Alevî Kadınları
- 3 — Türkçemiz Hristiyan Şairleri
- 4 — Kızılbaş Şairleri
- 5 — Kırklareli Kadın Şairleri
- (2) M. Ragip Gazimihâle mektup. Bakınız. T. Folklor Araştırmaları Sayı: 19.
- (3) Bu biyografi, Vahit Lütfi Sale'i'nin, Jübile münasibetiyle bizzat kendisi taftanın vorilen nellardan istifade edilerek hazırlanmıştır.

Bir Kadın Halk Şairimiz :

Âşık Döne Sultan

Yazar: Ferit Ragip TUNCOR

Asırlar bile geçse tükenmeyecek bir şiir kaynağımız var: Halk şiri.

Henüz tanınmamış, ismi duyulmadı umumi genç bir kadın şairimizi takdim ediyorum. 14 yıldır ara vermeden şiir söyleyen Âşık Döne Sultan Eskişehir'in Seyit Gazi kazasının Büyük Dere köyüündendir. Babası Âşık Haydar Kaya tanınmış ve hatırı sayılır bir halk şairidir. Annesi Hamîm Kaya bir ev kadımdır. Şair Âşık Haydar Kaya çiftcidir.

Döne Sultan 1948 senesinde Yeşil Yurt'un muhtarı Yusuf Can ile evlenmiştir. Döne Sultan Can hâlen 34 yaşında kadardır. Zeki bakışlı, canlı ve sevgisi kuvvetlidir. Şiir söyleme cezası, evlenmeden iki yıl evvel doğmuş, 22 yaşlarında iken şiir söylemeye başlamıştır. Döne Sultan Can okuma — yazma bilmez. Anne ve babası sağdır. Halen iki oğluğu vardır. Bunalardan biri erkek, diğeri ise kızdır. Erkeğin adı Nihad, kızın ismi ise Saide'dir. Nihat 7 yaşındadır ve ilkokula devam etmektedir. Saide 4 yaşındadır. Henüz okuyucu değildir. Döne Sultan Can güllę yüzü, cana yakın, misafirperver ve şefkatli bir kadındır. İyi bir annedir. Çocuklarına karşı şefkatlidir. Ev işlerini gördükten sonra tarlada da çalışır. Pancar ekiminde ve toplanmasında büyük gayreti görülür. Eu çalışmada da erkeğinden geri kalmaz.

Döne Sultan'ın kendinden başka üç erkek, biri kız olmak üzere 4 kardeşi daha vardır. Bu kardeşlerin dörde de evlidirler. Döne Sultan Can çay içeği çok sever. Meyvelerden ise en sevdiği limondur. Hassastır. İrticalen şiir söylemede ustaddır.

Ankara'ya ilk defa gelen Döne sultan Can'ın nasıl keşfedildiğinin hikâyесine, gelelim:

Âşık Dursun Cevlan, Eskişehir'in Hamidiye'sinde Yunus Emre İlk Öğretmen Okuluna davetlidir. Öğretmen okulunda bir konser, bir musical ziyafeti vardır. Böyle musical ziyafetlerinde Âşık

Dursun Cevlanı muhakkak davet edilir. Netekim Yunus Emre İlk Öğretmen Okulu toplantısına Âşık Dursun Cevlanı de çağrılmıştır. Konser sırasında okul müdürü bulunan Avni Özbenli ile Türkçe ve Müzik öğretmenleri ve okul talebeleri Dursun Cevlan'ının etrafını sarıyorlar ve ona Hamidiye'ye bir mağalle kadar yakın olan Yeşil Yurt köyünde değerli bir kadın halk şairinin bulunduğundan bahsediyorlar. Sanatkâr Âşık Dursun Cevlanı bu kadını görmek ve bakıkatı değerli ise onu bir imtihana tabi tutarak onu sanat âlemine tanıtımak isteyor. Şairin istediği üzerine ona yol gösterenler kendisini Yeşil Yurt köyüne ulaştırıyorlar. Âşık Dursun Cevlanı köye akşam üzeri varmıştır. Onu Asaf adlı bir köylü misafir ediyor. Muhtar çağrırlıyor. Köyün muhtarı, Âşık Döne Sultan'ın eşi bulunan Yusuf Can'dır. Yusuf Can ile Dursun Cevlanı tanışıyor ve sohbete devam ediyorlar. Söz muhtarın eşi Döne Sultan'a ve dolayısıyla de onun şiirlerine intikal ediyor. Muhtar, misafiri alıp evine götürüyor. Yusuf Can ve bacanlığı Kara Ali'nin de bulunduğu bir mecliste Döne Sultan'ın şiirleri mevzuu bahis oluyor. Mecliste Döne Sultan'ın erkek kardeşi Süleyman Kaya da hazır bulunmakdadır. İçeri Döne Sultan giriyor. Hoş geldin dedikten sonra Âşık Dursun Cevlanı eline sazını alarak kadın gairi imtihiyi çekiyor ve başlıyor sazi ile sual sormağá:

«Dile Aşık, söz ver benim sözüme,

Aşkın âlemine erhîldin mi?

Neler geldi geçti devrû âlemde?

Usağı yakından görüldüğün mi?»

Sazın ahengiyle gönülden kopan bu hitabı dinleyen Âşık Döne Sultan hemen Dursun Cevlanı'ye cevap veriyor:

«Bu aşka girdiğim oldum zaman,

Bir sırı esrara erdim efendim.

Cem oldu bagma pîrler, erenler,

Rüberî yüzünü gördüm efendim.»

Konya Folkloru :

Sarıcalar Köyünden Ninniler

Yazan: Seyit KÜÇÜKBEZİROİ

Konya'nın masalları, türküler, tekerlemeleri, duaları, adet ve gelenekleri gibi ninnileri de kendine has bir özellik, bir gizlilik ortaya koyar.

İşte size bir kaç Konya ninnisi:

Cadir dağlar cadir dağlar
Ust usdine yatar dağlar
Yavrum güleş ekmek
Mor menesye bitir dağlar

Garsı dağların etegi
O da aşlanlar yatağı
Yavrum derdimin ortası
Nenni yavrum sana nenni

Nenni dimesen bant yakar
Ağzın bat dedağın şeker

Bu sefer yine Aşık Dursun Cevlani nazi ile gene kadına sesleniyor:

Pi-lerin elinden letin mi bâde,
Ne kadar maddetle kesitler vade,
Aşa suvar mosun, yoksa piyade;
Huzuranda divas durabilirim mi?

Gene kadın sairimiz enistesisi, bacanagi' ve esinin yüzünde bakışlarını doğrudan ve onlardan cesaret aldTan sonra Aşık Dursun Cevlani'ye hemen cevabını yapıgtırıyor:

Yüregimde vardır bir ince sizi,
Boylece yaniana kuydular bizi.
Oniki katardan aldım evzâsi;
Kademinde ikiz verdim efendim..

Bu imtihan sazla ve söyle bir hayatı devam ediyor ve bütün imtihan derecelerini, irticâl olarak ve yukarıda sizin de şahit olduğunuz şekilde Döne Sultan muvaffakiyetle geçiriyor. Buncu yıl itk bir değer taşıyan Aşık Dursun Cevlani'nın de parmağı ağzında kalmış ve Döne Sultan takdir etmiştir. Nihayet genç karı kocayı Aşık Dursun Cevlani Ankara'ya çağırıyor ve ben onlarla Ankara'ya geldikten sonra Aşık Dursun Cevlani'nin delâletiyle tanıştım. Ankara'da Saîr Döne Sultan sanat multiline tanıtın Aşık Dursun Cevlani niha-yet but kadına imtihanlaşmasını ve sa-

Nenni gahrin annen ecker
Nenni yavrum sana nenni
Nenni dîsem ne hal olur
Öter gustar bahar olur
Annesizler nerde eğentir
Nenni yavrum sana nenni

Nenni dîmeyen dillerin
Al gundak dolayan gulların
Nice de olur hallerim
Nenni yavrum sana nenni

Nennisine melediklim
Al bağırdak doledigim
Ben Mevlâm'dan diledigim
Nenni yavrum sana nenni

Bu ninnileri Konya'nın Sarıcalar köyünden derlemiştüm.

ir kadının şiirlerini içinde tophyan (Bülbüller) adlı 32'sahîfîlik bir kitap Aşık Döne Sultanı ölümezler arasına katmış onu bütün Türkiye çevresine tanıtmıştır. Kitap (Aşık Dursun Cevlani, Çahşanlar Mahallesi Kireç Ocağ No: 755/3 — Altındağ — Ankara) adresinden 150 kurus karşılığında sipariş edilebilir. Aşık Döne Sultanının şiirleri kitabı II inci sahifesiinden itibaren başlamaktadır. Aşağıya orun kendi şiirlerinden birkaç kit'a alarak bu yazımı sou veriyorum:

Bir misafir evde gelir oturur,
Mağribî mesra sevap yetirir
Misafir rızkını bitt getirir;
Misafir babalar hoş safâ geldi.

Dört köşenin erâgını yaadır,
Mağriptan maşra kadar döndürür,
Sofrasına hayır bereket kondurur;
Misafir babalar hoş safâ geldi.

Misafir otadan gezer yüzdende,
Dür döküller misafirin sözünden,
Bizir gezer misafirin hizâne;
Misafir babalar hoş safâ geldi.

Döne Sultan dört köşenin disuna,
Mert daysan ekmek be aşına,
Misafir olursa sofra başına;
Misafir babalar hoş safâ geldi.

Gelenekler ve Görenecler:

KOYUNCU TÜRKLERDE SAYA ŞENLİĞİ VE Kars'ta Derlenen "Sayacı Türküleri,"

— I —

Yazan: KIRZIOĞLU M. Fahrettin

Atalarımızın çok kutlu ve uğurlu bir hayvan saydığı koyun'un, Türk millî tarihiyle folklorunda büyük bir yer vardır. Mete (m. ö. 209 — 174) zamanında en parlak çağlarını yaşayıp, Japon denizinden Hazar denizi ve Ural Irmağına varınca yayılan Asya topraklarını bir bayrak altında birlestiren Hun-Kunlar ile bunların Attila (437 — 453) idaresinde bütün Doğu — ve Orta — Avrupa ile Güney - Baltık ülkelerine hâkim olan Batı-Hunları, adaların «koyun» un eski bliçimi olan «kon»dan almışlardır. Kasgarlı Mahmud ünlü eserinde, XI. Yüzyılda Türkistanda Oğuzların koyuna «koy» ve kelime ortasında veya sonundaki «y» ieri «n»ye çevrerek konusun Argu Türklerinin isc «kon» demekte oldukları belirtmiştir (Divânî Lügât it-Türk), türkgesi, 1. 31; III. 140). Gök-Türk yazıtlarında da koyun anlamına yalnızca «kon» sözü geçmektedir. Eski Arsaklı (Part) Türkmenlerinden olup, İslâmlıktan önceleri Doğu-Anadolu ile Azerbaycan'a gelip yerleşmiş olan Karaköyünü ve Akköyün adlı yaylaçı-kışlaçı pek büyük göçeve Türkleri de düşündükçe, «koyun»un tarhimizdeki yerini bir bakışta şebebebilir. Buna, Japon denizinden Yukarı-Fırat boyalarına varınca yet yer eski Türk mezarlıklarında görülen «koç — koyun heykelî» mezartaşları ile, halkımız arasında yaşayan koyun üzerine birçok inanış, anlatma ve gelenekleri de katmak gereklidir. Bugün bile Dersim Tunçeli'de Alevî-Zazalar ile İğdır'in Karaköyünü adlı köyündeki yerli sî'i-caferî Türkler, ağır ölüllerinin mezarı üzerinde erkekse koç, kadınsa koyun heykelini yapmakta ve yeni harflerle ölüünün adını ve doğum-ölüm tarihlerini yazmaktadır (Kirzioğlu, «Dede-Korkut Oğuz-nâheleri», I. Kitap, 23-25; «Kars Tarihi», I, 188-189, 504-505, 571).

Dilimizde koyun üzerine en eski manzumeyi, «Divânî Lügât it-Türk»

«Keçigâr, teke sebildi tescildi)

Sağlık suruç koşuldu

Sütler kamış yuvaldu

Oğlak, kuzu yamrazı»

Bugünkü dilimizde:

«Koç, teke ayrıldı; sağlam sürü koşuldu dizildi; sütler bütün aktı; oğlak kuzu karışır.» Yine Kaggarlı'dan (I. 347), Türklerin yabancı ay adalarını kullanmayıip, «Nevruz (22 Mart) dan sonra kılıkbaşının ilk ayma Oğlak-ay» ve bundan sonrakine de «Ulûğ-Oğlakay» dediklerini öğreniyoruz. Bugün Doğu Anadolu'da da «goban-hesab» denilen eski halk takviminde Marta «Döltökümüs» ve «Kuzuyayı» denilmektedir (Nisan'a «Yağmurayı», Mayıs'a «Çeckuyayı...»). (*) Yine Doğu ve Güney-Anadolu'da Kasım ayında koçu koyuna kattıkları için, bu aya «Kocayı» denilmektedir. Resmi Vilâyet «Sâlnâme»lerinden de öğrendiğimize göre, Diyarbekirde «Rûz-i-Kasım»ın üçüncü yani Kasım ayının onuncu ve Erzurum - Kars bölgesinde ise bundan 10 gün sonra olarak 20 Kasım'da kogkatımı yapılır ve 15 gün süreler. 19-21 Kasım günlerindeki firtinaya da, İstanbul takvimlerinde bilen «Kogkatımı Fırıldasını» deniliyor. Küzular beş ayda doğduğundan, Kogkatımdan 150 gün sonraki iki hafif içerişinde bütün koyunlar ve keçiler doğmuştur, Fakat Çukurova, İğdır gibi pamuk yetiştiren sıcak bölgelerde kocu Eylül ve Ekimde koyuna katarlar. «Divânî Lügât it-Türk'te (III. 132); «Koç» sözcüğün anlamı «koçun» yahut başka hayvanların kısa yakın aşması denildikten sonra, «Koy-Kögi boldu;

Koç-Katımı oldu» denilerek, bunun «kişia yakını», yani bütün 40 paralel dereceindeki tilkeler gibi, Kasım ayında yapıldığını belirtiyor.

★
Azerbaycan ve Anadolu gibi Oğuz Türkçesiyle görüşen ülkelerde, koyunun doğumu ile ilgili şenliklere «Saya, Saya-Bayramı»; bu şenliklerde öteden beri yayın olan ortamalı türküler söylüyen ve baytar-çoban sayılan kimslere de «Sayacı, Sayağı» denilmektedir. Başlangıçta göçmel/göçeve yaşayan Osmanlı ve Akköyulu sülaleleri çağında da bu «Saya» geleneği kuvvetle yaşadıktan eski metinlerde ve sözlüklerde bile «Saya» sözünü bulmaktayız.

Fatih çağında şairlerinden Enveri, «Düsturnâme»inde:

«Bir saya-kaftan ile Paşa yayan

Ol yana seğirdüben oldu revân», diyor. Bu «Saya-kaftan»ın «üstten giyilen iş gömleği» olduğu biliniyor (T. D. K., «Taşkınları Tarama Sözlüğü», Ankara 1954, III. 606).

Amasya Değisi Mehmed Efendi 1580'de yazdığı «Et-Tuhfet üs-Senîyye» adlı farsça-türkçe lügatinde, farsça «Sâd» sözünün karşılığını söyle yazıyor:

«Ari, pâk olan nesne ve gayri cinsle karışmamış. Sâde mânâsına dahi gelür ki türkide saya deîrler.» («Taşkınları Tarama Sözlüğü», III. 606).

Sofyalı Ni'metullah, 1540 yılında yazdığı farsça-türkçe lügatinde, rumi 6 ocağı (şimdiki 18 Ocak) günü sabaha karşı hristiyanların haçı suya atma yortusu için söyle diyor: «Şeb-i Sede: Saya Gecesi; yani Kâfirlerin Haçı suya biraktıkları gece ki sovuğun gayet sidetî zamanındır» («Taşkınları Tarama Sözlüğü», IV. 669).

Bu takvim, Hazar denizindeki Iran kuyuları ve Bağdad gibi XV. Yüzyıl ile 1540 tan önceki yıllar için Iran (Karaköyülü, Akköyülü, Safili) devletinin kışla yerlerindeki Türklerin «koçkatı» mundan yüz gün sonraki Saya-Günü, Saya-Bayramı'na rastladığı için, çok doğrudur. «Saya, Sayacı» sözleri, bugün kullandığımız «saymak» masdarından çıkan «sayı, sayım, sayan, sayış» sözleriyle bir kökten gelmedi. Seyh Sü-

leyman Efendi «Lügat-i Çağatay» da (s. 184) bundan gelme sözleri söyle anlatıyor:

«Sayağ: yol, sayak, usûl, kaaide, tarz; tenha tarik, bipervâ, serseri, hezel ve hezeyân; kanun, düstür, (rusça) zagon.»

«Sayamak: harc, saymak, hisab etmek, ta'dâd.»

«Saylamak: seçmek, intihâb etmek, hisab tutmak.»

H. Zübeyr ve İ. Refet'in 1932 de Ankara'da basılan «Anadilden Derlemeler» adlı kitabında (s. 330) «Saya; 1 — Çobanın barınacağı yer, sütlerin muhafazasına mahsus yapı (Sivas); 2 — davranış yatağı (Osmaneli); 3 — işlemeli üst yeleği (Avşar), mavi ile lâcivert arasında boyanmış işgömleği (Gaziantep).» anıtlarına tesbit edilmiştir.

«Radloff» sözlüğünde (288, 294) Türkistanda «Saya: koyunlu vergi toplayan»; «Sayacı: vergi için koyun sayan memur», deniliyor. Ş. Sami «Kaamüs-i Türkî» de (s. 815), İstanbulda son yılara dekin Osmanlı Sarayında yaşayan «saya» deyişi ile buna âit ocağı ve çuha üzerine sunları yazıyor:

«Saya: — Saymak'tan isim — sâbıkda aagnâmun (koyunların) ta'dâdiyle resminin cibâyetine (vergisinin toplanmasına) memûr tahsîlâtân sınıfı, aagnâm memûrîni, mîri mandiracîları; Saya Ocağı: bu sınıfın silk-i mahsûsu ki el-yevm iyd-i Adhâda (Kurban Bayramında) Sarayı-i Hümâyûn kurbanlarını takdim etmek hidmetiyle muvazzaf olup kiyâfet-i mahsûsaları vardır. Saya Çuhası: bu ocak efrâdinin esvâbına mahsus bir cins kabaca çuha.»

★

Kuzey-Azerbaycanlı edebiyat tarihî araştırmalarından Köcherli Feridun Beg, ilk olarak «Sayacı-Sözleri» adlı türküler toplayıp nesretmiştir. Once 1910 da Tifliste rusça tercümeleriyle ve 1912 de de Baku'da türkçe «Balâlara (yavrulara) Hedîye» adlı okuma kitabından bunları yayan Köcherli, sayacı için su haberi vermiştir:

«Sayacı, ne bir aşık (halk şâiri), ne de İmam Ali'yi medheden bir dervîş tipidir. Bilâkis bu, bilhassa kişi ve son-

baharin sonlarına doğru, köy köy dolaşarak serbest bir edâ ile sayacı, — türküsü'nü söyleyen ve gögebelerin hayvanlarını medhile ruhlarımı okşayan ve, mukâbilinde: un, peynir, bugday, arpa ve saire gibi, sırf gıda âit eşya toplayan, adı bir Terekeme'dir» 1). Köcherlinin derlediği «sayacı — sözleri»ni, Edebat Fakültesi Türk Dili Tarihi Profesörü Dr. Phil. Ahmet Caferoğlu 1934 te İstanbulda ve 1938 de Napoli'de (italyanca tercümesiyle) olmak üzere iki defa nesretmiştir 2). A. Caferoğlu, 1941 yazında Kars İlinde ağız deriimeleri yaparken, Zargat'ta (Arpaçay kaza merkezi) bir kadından «sayacı — türküsünden» adı altında, «Mallârın Destam» ndan 4 kâta ile koyunlar ve tekke üzerine 6 parçayı tesbit ile nesreylemiş ve «Saya» sözünün Kars Terekeme/Karapapak halkı ile Kars Türkmenleri arasındaki anlamına söyle işaret etmiştir 3):

«Saya: — Terekemelerde — Kuzuların doğduğu vakıt, köy köy dolaşarak, sırrı sahiblerinden hediyeler toplayan dervîş yaâut çoban, — Türkmenlerde — Nâsır, edebiyat nevi.»

Gerçekten de Kars İlinde «saya» ou anıtlarda kullanılmaktadır. Körögülu, Kerem — Dede gibi yaygın halk hikâyeleri söylenilirken, nesrine «saya», nazmine na «söze» veya «deyiş» denilmektedir. Ayrıca, yurdumuzda kunduracılıkta, aakkabının yüzüne «sayı» ve bunun diğine de «sayı dildisi» denilmektedir. Koyun ve keçi derisinden olan ayakkabıyı sayası ile, koyun-çobanı, koyun-baytarı, koyun-takvimciyi olan «sayacı» arasında bir yakınlık olsa gerektir.

«İçel Folkloru» adıyla millî kütüphane'mize üç güzel eser armağan etmiş olan Müfti Salt Uğur, 1943 başında nesredilen «Saya Bayramı» adlı makalesinde, Marsin bölgesindeki yaylaci-kıslacı Türk yaşamışına bağlı koyuncu halkımız arasında bu adla yaşayan eski bir millî bayramı anlatmıştır 4). S. Uğur, «İçel'de hâlâ yaşamakta» bulunan eski bayramlardan birisi olan bu gelenek için şu haberleri veriyor:

«Türklerin Saya Bayramı dedikleri bayram, İlkâkununun (Aralık ayının)

Bilge gelen KİTAPLAR

★ Mahmut Ragip Gazimihâl: «Asya ve Anadolu Kaynaklarında İKLİG». Türk yaylı halk sazları hakkında bilgi. Ankara Ses ve Tel Yayımları Organografi Araştırmaları: 1. 19X12 boyunda, 76 sayfa, 6 lira.

★ Marguerite ve Edmond Buchet'nin Fransızca tercümesinden Fikri Çiçekoglu: «Anna Magdalena Bach'in Hâtıraları». Ses ve Tel Yayımları, Ankara, 19X12,5 boyunda, 168 sayfa, 6 lira.

★ Ömer Özbaş: «Gaziantep Dolaylarında Türkmenler ve Baraklar». Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Bürogrüp Yayımları: 8. 20X13,5 boyunda, 112 sayfa, 300 kuruş.

★ Mehmet Seyda: «Yaş Ağaç». Roman. Varlık Büyükk Cep kitapları: 83. 132 sayfa, 2 lira.

★ Behçet Necatigil: «Arada». Şiirler. Yeni Türk Şiiri: 41. Varlık Yayımları, 17X12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

★ Azra Erhat: «Aristophanes». Dünya Klâsikleri: 15. Varlık Yayımları, 17X12 boyunda, 96 savfa, 2 lira.

★ Robert Dottrens-Dr. M. Bahâ Arian ve I. Memduh Seydol: «Eğitim ve Demokrasi». 24X17 boyunda, 48 sayfa, 3 lira.

yirmibesinden ikinci kânumun (Ocak ayının) onuna kadar (16 gün boyunca) yapılır. Cünkü, koçu koyuna eski yan rum Ağustosun onbesinden nihatetine (şimdiki takvimle 28 Ağustos — 12 Eylül arasında) katarlar. Bazan yüksek yerlerde Eylül başında, sıcak yerlerde de Ağustosun onbesinde koçu koyuna katarlar. Buna göre Koçkatımı'ndan ahip şartık yüz gün olunca, kuzu anasının karnında tüglenir ve canlanır ve bundan elli gün sonra da kuzular doğar. Kuzuların doğması Subat başında ve yahut ortaierde doğru olur. İşte Koçkatımı'ndan sayarak yüz gün sonra bu bayramı yaparlar.»

«Bu yüzümlü günde bütün çobanlar,

koyuncular, çoluk çocuk toplanırlar, öğrencilerinden bir çoban seçerler; bu çobanın yüzünü is ile siyaha boyarlar. Bunun başına keceden uzun bir külâh giydirirler ve çamaşırının üzerine de irili ufaklı çan takarlar. Bu genel çoban sallanarak, dombuldayarak yürümeğe başlar. Üzerindeki çanlardan büyük gürültüler ve sesler çıkar. Bu çobana Tomus derler. Bunun yanında bir de kilavuzu olur ki ona da Sayacı derler.

«Bunlar bu kalabalkla ev ev, çadır cadır gezerler; her evin ve çadırın önüne geldikleri zaman Sayacı adam, aşağıda yazmış türküyü söyleyir. Her evden avayıtlarını alırlar. Tonus, avayıdı alıncaya kadar kendini çadırın önüne atar ve orada yatar. Avayıdı aldıktan sonra kalkar. Böylece bütün çadır ve evlerden herkesin güdünlün yettiğine göre; un, bulgur, yağı, pekmez, şeker, bal, tütün, incir, peynir, para ve baskı avayıtlar. Bu toplanan yivecekler birkaç eve dağıtırlar; meselâ bir evde pilav pişirilir, başka bir evde unlu hamur yapılarak bir leğen içine konur ve üzerine sadeyeğ dökülfür. Bu leğenin üstüne ve altına ateş kömürlü konur. Orada glizeler kırıklarımızı piser. Başka bir evde de helva yapılır. Diğer evlerde de başka yemekler hazırlandıktan sonra büyülü bir çadırda ve yahut da bir meydanda toplanırlar. Sofralar kurulur, Sayıcılar orada yemekleri yerler ve hundan sonra birgök oyunları ve senlikler yaparlar, sonra dağılırlar.»

«Bu tören ve bu bayram, ilk akşamdan başlayarak geceyarısına kadar süller. Bu bayranda unutulmuş ve çağrılmamış çoban olursa, oymağın ulusuna sıkıştırır eder; unutulan çobanın Sayıcılar tarafından gönüllü alınır. Sayı Bayramı'nda söyleyen türkii sudur (ashında altısı 7 ve üçü de 6 heceli beyitler);

«Selâmu aleykum ağalar, beğler!

Selâm verdim aldiniz mi?

Saya gelmiş duydunuz mu?

Sayın maya sekiş aya,

Kog katarlar dekor aya,

Koyunumuzun yüzü yetti,

Kuzusunun, tükü bitti.

Koyunumuzun döldüne kaldı!
Koyunumuzun döltüne elli gün kaldı.
Ak-koyun, koyunan beşi
Gök-koyun yüreğim yağı.
Dü dedim, meledi;
Tuz verdim, yaladı.
Yaz gelir, güz gelir,
Kolları sıvılı kaz gelir.
Ak-gelin, gök-gelin,
Çalpalı evveleni dök gelin..

Sait Uğur yukarıdaki her beytin göçebelerce bilinen anlamını anlatırken «sayız sözü» ve gün hesapları için de söyle diyor:

... Gene bu türkinin ikinci beytindeki saya'nın anlamı: koyun ve kuzusu ve doğunu halkında birtakım bilgiler saymağa, söylemeye geldim, duydunuz mu? demektir. Üçüncü beyitin anlamı da, Sayı Bayramı'ndan başlayarak sekiz ay bitip de dokuzuncu ay başladığında koçu koyuna katarlar ve çiftleştirirler ki bu da, yukarıda söylediğim gibi, eski Ağustososun onbesinden sonuna kadar. Dördüncü beyitteki Koyunumuzun yüzü yetti — Kuzusunun tüğü bitti'nin anlamı da, Koçkatım'ndan başlayarak yüz gün oldu ve kuzusunun tüğü bitti, bundan ötürü Bayram ediyoruz, demektir. «Beşincinin anlamı da «Kuzuların analarının karmında tüglendigidinden, elli gün sonra koyunlar kuzulamaga başlar, demektir.

(ikinci yarında bitecek)

» Bak, «Kars İllâde Yerli Halk Takvimî Dövizleri Üzerine», Folklor Postası dergisi, Haziran 1945, sayı 9, s. 9-19.

1) A. Caferoğlu'nakî, «Aseri Balk Edebiyatında Sayacı Sözleri», Azərbaycan Yeri Bütçesi dergisi (İstanbul), 1931 Karim-Aralık, sayı 25-36, s. 354.

2) Atilan yer, s. 357-364; Italyanca tercümenle «La Canzone del Sayagi, nella Litteratura popolare dell'Azerbaijan», Napoli 1938, Yusuf Dağ Vəsirof, «Azərbaycan Edebiyatına Bir Nazar» (İstanbul 1937/1921) adlı kitabımda (s. 10) «Sayacı — Sözlər ne ürnekli Kögerli Feridun Beğin eeslindən alınıstır.

3) Dr. Phil. A. Caferoğlu, «Doğuillerimiz Ağızlarından Toplamalar I», İstanbul 1942, s. 81-83, 274-275.

4) «Ülkü» dergisi (Ankara), 1 Ocak 1943, yeni seri sayı 31, s. 8.

Saz Şairleri :

Âşık Dursun Cevlânî

Yazar: M. Halit BAYRI

Doğu illerimizde yetişen saz şairlerinden Âşık Cevlânî hakkında şimdije kadar ancak iki yazı yayınlanmış olduğunu hatırlıyorum: Bunlardan birincisi «Âşık Dursun Cevlânî» başlığı ve Naki Tezel imzasıyla «Çığır» dergisinde (Sayı: 125, Nisan 1943), ikincisi de «Âşık Cevlânî» başlığı ve H. Ganoğlu imzasıyla haftalık «Hak» dergisinde (Sayı: 2, 13 Haziran 1949) çıkmıştır. Bunların dışında «Ülkü» dergisinin ikinci serisinden 16 Mart, 1 Mayıs, 16 Haziran, 16 Ağustos, 1946 tarihli 108, 111, 114, 116. sayılarda Âşık Cevlânî'nin birer kosmasına tesadüf edilmektedir.

Âşık Cevlânî, Kars, ilinin Sarıkamış ilçesine bağlı Selim bucagının bir rivayete göre Ağazır, başka bir rivayete göre de Oluk köyünde doğmuştur. Yüzbaşı Hasan adında birinin oğlu olduğu söylenen Âşık Cevlânî'nin doğum taribi 1900, asıl adı da «Dursun» dur.

Naki Tezelin «Çığır» dergisinde çıkan yazısında anlattığına göre, Âşık Sümmâni, Cevlânî'nin babası yüzbaşı Hasanın evine de uğramış. Tesadüf bu ya, Sümmâni evin kapısından girerken Âşık Cevlânî dünyaya gelmiş. Cevlânî'yi hemen yakmışlar, kundaklamışlar, evde misafir olan Âşık Sümmâni'nin kueağına vermişler. O da sevinçle başına bastırarak yeni doğmuş olan yavruya «Dursun Cevlânî» adını koymuş ve:

— Bu da biraz büyülüince benim gibi sağ calmağa heves edecektir, ilişmeyin, çalsın, demis.

Âşık Cevlânî, büyümeye başlamış, ilk tâhsil çağına gelmiş, okula devam eder, bir taraftan ders alırken, bir taraftan da saz ve söz merakma tutul-

M E S L E K

İctimal Terbiye Gazetesi
Yıllık Abonesi: 5 lira.

Tavsiye ederiz. İstiyenlere parasız nümune sayı gönderilir. Müracaat:
MESLEK Gazetesi, Erenköy - İst.

mus. Kendi ifadesine bakılacak olursa Âşık Cevlânî'nin köyünde «Yusuf Dayı» adında yaşı bir âşık varmış, İhtiyar Yusuf Dayı, Cevlânî'nin babasını daima ziyaret eder, ona saz galarmış. Yusuf Dayının sazi, Cevlânî'yi heyecanlandırır, çocuğunu saz çalmak için mukavemet olunmaz bir arzunun atesi içinde bırakmış. Cevlânî'yi bir gün eline geçirdiği bir tahta parçasını saz gibi kullanarak oynarken gören Yusuf Dayı, ona uydurma bir saz yapıp vermiş. Cevlânî de babasından gizlemek maksadile bunu alır, her zaman gidişmeyen yerlerde çalarırmış. Nihayet her gizli sey gibi Cevlânî'nin saz calmağa özendiği de bir müddet sonra meydana çıkmış. O vakit Cevlânî'nin babası hiddetle haykırmış: — Bu ne olacak böyle?

Cevlânî'nin annesi kocasının sorusunu cevaplandırmış:

— Doğduğu gün Sunmanı Baba demedi mi ki bu çocuk saz çalacak diye; o ilhamlı aşiktır, sözü yalan olur mu?

Âşık Cevlânî, 14-15 yaşında iken İkramî mahlasını kullanan Âşık Mehmet Ali ile üç ay kadar düşüp kalkmış, ondan saz dersi almış olduğu gibi silir söylemek usullerini de öğrenmiştir. Ustası Âşık İkramî öldükten sonra sazda ve sırde yavaş yavaş ileriley Âşık Cevlânî, kısa bir zamanda büyük bir şöhret kazanmıştır. Ankara Radyosunda, İstanbulda, Anadolunun muhtelif şehir ve kasabalarında konserler vermiş, halkın takdirini ve sevgisini toplamıştır. Yurdumuzun hemen her kösesini dolasmış olan Âşık Cevlânî, pek genç iken evlenmiş, ilk karısını kaybetmemi gibi acı bir olayla karşılaştığı cihetle 1942 sonbaharında ikinci defa evlenmek zorunda kalmıştır.

Bugün ellî yedi yaşında olan Âşık Cevlânî'nin şiirleri toplu bir halde nesredilmemekle beraber, söylediği manzumelerin epeyce kabarık bir yekün tuttuğunu kabul etmek lazımdır.

6. XI. 1950

Aşık Remzi Akbaş Halit Bayrı mıdır?

Yazar: İhsan HİNÇER

Bu suale, evet demekle senelerden beri karanlıkta kalan, üzerinde çok söz söyleyen bir konuyu kesin şekilde aydınlatmış oluyor.

Mehmet Halit Bayrı, 1943 senesinde İstanbul'a gelen Yusufeli'li Ali Huzûri Coşkun'u, M. Fahrettin Kirzioğlu vasıtasisle tanıdı. Halit Bayrı bu sırada Eminönü Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Kolu Başkanı bulunuyor ve yeni kapanan Halk Bilgisi Haberleri dergisi yerine Yeni Türk'ü idare ediyordu. Bu arada Fahrettin Kirzioğlu, F. Saltan ve Fahrettin Çelik imzalarile Doğu Anadolunun saz şairlerini tanıyor, bu yazılar büyük ilgi topluyordu.

Gençlik ve ilk Anadolu'culuk yıllarından İsmail Nâmi müsteşar adile şirler de yazan Halit Bayrı, Huzûri'yi tanıdıktan sonra, yillardır içinde yüzdüğü halk şiirinin zevkine varmış olacak ki, Huzûri'nin bir şirine nazire yaparak, onu şaire okumuştur. Derken karışıklı şirler yazılmış ve bu müsaære genişlemiştir. Ancak, Halit Bayrı mültevazi, cekingen bir insan olduğu için ölüncede kadar Aşık Remzi'nin kendisi olduğunu bilinmesini istememiştir. Lakin değerli bir edebiyatçı ve tarihçi olan Kirzioğlu, Mehmet Halit Bayrı'nın, bir gaflet arasında, Huzûri'ye oturup cevap yazmasını gözünden kaçırmamıştır. Bu bilgisi Bayrı'nın vefatından bir ay evvel 22.9.958 günü Arifeye'ye gittiğim zaman hâlen orada tarih öğretmeni olan Kirzioğlu'ndan aldim.

Daha evvel de Hikmet Dizdaroglu'nun 1949 da yayımlanan ve 1947 de hazırlamış olduğu «Yusufeli Huzûri, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri» adlı kitapta bu husus ortaya atılmıştı. Dizdaroglu aynen söyleydi: «Kirzioğlu bu konuda günleri söylemektedir: Huzûri ile müsaeresi nesredilen şair, Mehmet Halit Bayrı'nın kendisidir. Bayrı, önceden kâğıda yazarak bir gün Fındıköglü ile bizim yurda (Kars Talebe Yurdu) gelince Huzûri Baba'ya verdi. O da hemen alıp karşılığını söyledi. Sonradan

bu iş tekrar edildi.»

Bayrı da, daha sonra, Huzûri ile Aşık Remzi adile yaptığı müsaereyi, Ülkü Dergisinin III. Seri, 7 Sayılı, Temmuz 1947 tarihli nüshasında «İki Aşık Arasında» başlığı altında nesretmiştir. Bu yazısında Aşık Remzi'nin İstanbul'dan dışarıya çıkmadığını, ihtiyar bir annesi olduğunu, karısı ve çocukları ile birlikte İstanbul'a yakın bir köyde yaşadığı, ekmegini topraktan çkarlığını ve sazının tellerinde zevk aradığını, yorgunluğunu giderdiğini bildiriyor, fakat adres ve isim vermiyor.

1951 yılında Mehmet Gökalp'le Dizdaroglu da bir vesile ile tekrar bu konu üzerinde durmuşlardır. Mehmet Gökalp, Türk Folklor Araştırmaları dergisinin I. cildinin 19. sayısının 295 ci sayfasındaki Huzûri'ye ait yazısında Halit Bayrı ile görüştüğünü; Aşık Remzi Akbaş'ın Şehreminde Hekimoğlu Ali Paşa mahallesinde oturduğunu, 57 yaşında, babasının Diyarbakırı olduğunu, Arnavut Paşa Rüştiesinde okudugunu, babası ölünce taşihilini bırakıp Langa bostanlarında çalışmaya başladığını, şir söyleyip saz çaldığını, fakat kalabalıkta hoşlanmadığını ifade ettiğini yazmaktadır. Bu kadar bilgi, Gökalp'i, Aşık Remzi'nin Halit Bayrı olmadığını inandırmıştır. Halbuki Halit Bayrı'nın tevazu içinde vermiş olduğu bu bilginin hemen kâffesi, kendi vasıflarına uymaktadır.

Bir defa Halit Bayrı nüfus kaydına göre 1310 - 1312 (1896) doğumlu olduğunu göre 1951 de 57 yaşında idi. Babasının Diyarbakırı olmasile iftiharederdi. Kalabalıktan hoşlanmazdı. Belki de rüştie taşihilini babasının sağlığında Arnavut Paşa Rüştiesinde yapmıştır.

Bayrı'nın, Ülkü'de 1947 yılında giikan «İki Aşık Arasında» başlıklı yazısında da Aşık Remzi ile Halit Bayrı'nın hemen hemen bütün noktalarda birleştiği görülür. Bayrı, 1955 yılında kaybettiği ihtiyar annesi ile oturuyordu.

ARASTIRMALARI

Evli değildi. Bir defa evlenmiş, bu evlilik ancak birbirbüyük yıl sürmüştü. Çocuğu olmamıştı. Ancak çok sevdigi kızkardeşi Dinar Damgaci ve onun iki kızı Hayrûnnisa Onuray (Damgaci) ve Mihrînnisa Damgaci ile birlikte oturuyordu. Onları kendi öz evlâtları gibi seviyordu. Alının terile kazanıyordu. Fakat bu toprak işleri değil, Belediye-deki mesaisi idi. Akbaş soyadını da Remzi'ye yakıştırması, tamamen aydın bir görüş ve yaşınn kemale ermesi neticesi idi.

Bayrı'yı, ben, ilk defa 1939 da tanımışım. Bu, Huzûri - Remzi tartışmasının ilk baştan beri takip ettim. Hattâ Halit Bayrı'ya zaman zaman bu konuda bir yazı da Türk Folklor Araştırmaları'na yazmasımı, adresini verirse Aşık'ın fotoğrafını çektmek istedigimi söyleyordum. O şüphe ile bana bakardı. Ben de konuyu değiştirir, bir gün kendi ağzından bunu açıklamasını beklerdim. Hattâ bir defasında Bayrı'yı intihana bile çektim. Ama bu, merak eden, bir hakikatin karanlıkta kalması ihtimaline dahi katlanmak istemiyen bir folklorcumun meraklıydı.

1953 senesi idi. Bayrı'ya İstanbul'un Fethi'nin 500. yıldönümü için bir özel sayı hazırlamak üzere harekete geçtiğimi söylediğimi, kendisinin de bir yazı lütfetmesini rica ettim. «Sana, dedi, bir İstanbul Destanı getireyim, bâkalım begenecel misin. Yazı olarak ta İstanbul semtleri serisine dahil bir yazımı basarsın». Bir hafta sonra Bayrı'dan haber geldi. O zaman İstanbul Belediyesi Mezat Müdürü idi. Gittim, elini öptüm. Hazırlanmıştı. Sümenden bir kâğıt çıkardı, 17 dörtlüklü bir destan okudu. Bitince «Nasıl olmuş mu, dergiye koyalım mı?» dedi. Hay hay, dedim ve aldim. O zaman şirin altında Aşık Remzi Akbaş imzasını okudum. Hocam, dedim, su aşık'la beni tanıtmıştıracak misin? O güldü, güldü. Elini söyle bir salkıyarak, «Ne yapacağım canım», dedi. (İstanbul Destanı, Türk Folklor Araştırmaları, cilt II. Sayı 46, Mayıs 1953 ün kapığı içinde basıldı.)

Bu şiir de Aşık Remzi'nin bütün

şirleri gibi Halit Bayrı'nın el yazısı ile yazılmıştı.

1953 senesi sonlarına doğru Belediye Mezat Müdürlüğü'nden emekliye ayrılmıştı. Bir gün beni ziyarete geldi. Bir müddet konustuk. Sonra cebinden bir şiir çıkardı. Bana verdi. «Bak, dedi. Aşık Remzi her zaman şiir yazmaz. Bu defa beni görünce bu şiri okudu. İstedi, aldım. Onu nesredelim, dedim, peki, dedi, sana getirdim. Hemen nesret, onu çok bedbin gördüm.»

Remzi muammasının çözüme karar vermiştim. Şiiri nesretmedim. Aradan aylar geçti. Bayrı hiç ümit etmediğim bir anda eve geldi. Çok sevindik. Kendisini zevkle misafir ettiğim. Yine cebinden bir şiir çıktı. «İhsan, dedi, benim yazılarımı her sayıda değilse de aşırı nişhada basıyorum. Fakat, Aşık Remzi, şirini basmadığın için geri istiyor. Eğer dedi, o ilk şiri basarsa, bu şiri ver. Yoksa onu da geri al.»

Tam zamanı idi. Şiirin kâlini anlamak için taktığımı kullandı: «Hocam, dedim, vallahı nesretmek istedim. Fakat, bu şir bir aşık kaleminden veya dilinden çıkmışa benzemiyor. Onda bir kalem şairinin edası, aydın bir insanın dünya görüşü hâkim. Atlatılmak durumuna düşmek istemem.»

Sonra bütün dikkatimle Bayrı'yi tetkike koyuldu, Kıpkrımıza kesilmiş, tuhaf bir durum hasıl olmuştu. Utandı. Toy bir delikanlı gibi, birkaç söz söyledi, sonra mevzuu değiştirdi. O dakikada Aşık Remzi Akbaş'ın Halit Bayrı olduğunu anlamıştım.

Nihayet acı gün geldi. 27 Ekim 1958 pazartesi günü Mehmet Halit Bayrı'yi sabahleyin saat 2 de kaybettik. Son vazifemizi yapmak üzere evine koştuk. 28 Ekim salı günü onu toprağın koynuna teslim ettik. Birkaç gün sonra gözleri yaşı kızkardeşi Dinar Damgaci, yeğenleri Hayrûnnisa Onuray (Damgaci) ve Mihrînnisa Damgaci ile konuşuyorduk. Söz, nesredilmeyen eserlerine geldi. Bayrı, geride, kendi el yazısile, nesredilen ve nesredilmeye hazır vaziyette bıraktığı eserlerinin listesini yapmıştı. Buların en sonunda Aşık Remzi Akbaş imzasıyla kendileri için de

şirler yazdığını, bunları her zaman zevkle okuduklarını söylediler.

Bu suretle bu muamma da bütün cephelerile açıklanmış oldu.

Halit Bayri, o kadar mütevazi, o kadar mahiy sahibi idi ki, şairlik iddiasında bulunmaktan dahi çekinmedi. Halbuki şiirleri, güzel örneklerle doludur. Aşağıya kendisinin nesredilmek üzere bize 1953 sonunda verdiği «İnsanoğlu» şiiri ile daha sonra verdigini ifade ettigimiz «Eski Dost Aşık Dikmen'e Mektup» şiirini ve yeğenlerinin, vefatından sonra kendi el yazısının yazmış olduğu defterden seçip ayırdıkları, istirap ve ümitsizlik dolu iki şirini aşağıya alıyorum.

Bu suretle Aşık Remzi Akbaş'ın sahisiyeti de meydana çıkmış olmaktadır.

INSANOĞLU

Insanoglu sana ben
Asla inanmıyorum,
Korkuyorum hem senden,
Adını unutuyorum,
Düşün, imanın parı,
Kaşbin, yüzü kapkara,
Bağrında actuń yara,
Sözüne kaynayorum,
Etek şepkek adetin,
Meydanda hıyaneti,
Günahın, cħayetin,
Tükenir sanayorum,
İşbu tuzak kormaktır,
İncincisini vurmaktař,
Kılınuń savurmaktır,
Artık aldanmıyorum.
Aşık Remzi metin er,
Sözleri pek çetin er,
Ne derlerse desinler,
Yine inanmıyorum.

ESKİ DOST AŞIK DİKMEN'E

MİKTUP

Susma býyle Aşık Dikmen,
Çal sazını, çal sazını;
Bekleyorum burada ben,
Çal sazını, çal sazını.
Aşık Dikmen, geldi bahar,
Çıcklendi bâk ağaclar,
Gönlümde de coşkunluk var,
Çal sazını, çal sazını.

Bâlbâlşün sen yatanın,
Kaynamayor niçin kanın,
Kaygısını at zamanın,
Çal sazını, çal sazını.

Küstüren kim seni böyle,
Ey! kötü bir söz söyle,
Boynu bülbük durma söyle,
Çal sazını, çal sazını.

Yalnız kaldı bu illerde,
Renzi düştü yine derde,
Sesin gelsin perde perde,
Çal sazını, çal sazını.

SERPİLLEN SES

Yakında dâyahadan gömem mukadder,
Beklîyorum artık ben son saat;
Naşîf başıyangak bilmem bu sefer
Naşîf bulacağım ilk hakikat?

Ölümden korkmamak benim sıram,
Pedâ olsun hakkı billeümde varım,
Ardımdan ağtarsa gâlyüzü yârim,
Buhumun suar mı derdi mihneti?

Topraga uzanıp dinlenmek ne hoş
Bayın hoş, gönülm hoş, hergeym bomboy,
İçme serpilen bir ses diyor: Koç
Çekilmez hayatın bu yefâleti.
Aşık Remzi der ki: Perdeyi indir,
Aksanın hünânuń bağıra siñdir;
Gideceğin Alem asıl yerindir,
Bulursun orada her saadeti.

13.3.545

NEDAMET

Gâlyânak zeyhîń kaybettim, artık,
İşî tembelliğe dökülm nihayet;
Ardımda karânlık ölüüm karânlık
Kalmadı zerreec akl, dirayet,
İbtîyarlı geldi; ayağım burdu
Morhamet etmedi, yerkere yurdum.
Eşil beni saman gibi savurdu
Nerede o eski kuvet, cesaret?
Cekildim köğeme, elinde kitap
Ökürüm, ararım, bulamaz cevap,
Bâza kim, no zaman verecek hesap
Görünmez bir Anka indi saadet.
Remzi der ki: Dışlüm, kalktım bir kere
İçinde sizbır eski bir here,
Omrum sell aktı, gitti, boş yere,
Doğduğuma etsem gerek nedamet.

26. 2. 519

Derlemeler :

Gemerek'ten Mâni ve Ağitlar

Yazar: Güner DEMİRAY

dan bir ağıt söylemiştir. Buraya ahyorum:

Noldu gelin, noldu sana, ne oldu

Cubukun Çayırlı makamın oldu

Sarardı gül benzin ayvaya dündü,

Aldın da doydun mu doy kara yerler,

Doydunda sardın mı sar kara yerler,

YETER ölmüş üc kaynının yası var

Sandığında urubanın hası var

Aldın da doydun mu doy kara yerler,

Doydunda sardın mı sar kara yerler,

Altın bacın bay ucuma gelmedi

Malimi hatırımı sormadı

Zalim Kalaycılar Izin vermedi

Hic mi sizin eve ölüüm girmedi

Aldında doydun mu doy kara yerler,

Doydunda sardın mı sar kara yerler,

Avşarlıarda bir adet var, gelinlerinden biri yabanciya baktığı zaman onu Avşarlıardan her kim görürse gelin döğmesi läzimdir. İşte Avşarlıardan bir gelin yabancıca bakar, görülerken dögüllür. Gelin, canının acısıyla su ağıb söyley:

Süderenin günden yüzü

Bitti mi ola top nergâl

Öldügümü aramıyorum

Ağhyer emlik kuzu,

Koyun golir yata yata

Anam golir tüte tüte

Nola sürgün playdım

Halepten Antepen öte,

Keyun golir akgızman mı?

Oba yüze bakızman mı?

Sımdı Battalım gelirse

Sizin ibc ceklimen mi?

Hapana ey dell gönüll hapana

Kul olayım tu kalyzı yapana

Jahâ sebep kâpicığın kapana

Kara çaldın bâhtan eyledin bâna,

Evinizin ölü fidik

Fındığın dalına konduk

Kinamayıñ eller besi

Sanki bis de gelin mi olduk.

10

VİTAMİNLİ

VİTAMİN A
VİTAMİN B¹
VİTAMİN B²
VİTAMİN B⁶
VİTAMİN B¹²

VİTAMİN C
VİTAMİN D
VİTAMİN E
NIACINAMIDE
CA PANTOTHENATE

A M P U L
D R A J E
G O U T T E

E C Z A C İ B A Ş I
I L A Ç
F A B R İ K A S I
L E V E N D

POLİ - VİTAL

HER İŞ ADAMI, VE HER MÜ-
ESSESE, REKLÄMLARINI İS-
TANBUL TRAMVAY VE TÜNEL
İDARESİNİN OTOBÜSLERİN-
DE, TRAMVAYLARINDA, DI-
REKLERİNDE VE TÜNELDE
YAPIYOR.

SİZ DE MALİNİZİ VE MÜESSE-
SENİZİ TANITMAK İSTİYOR-
SANIZ, İDARE'NİN BEYOĞ-
LU'nda, METRO HAN'DA 4.
Üncü KATTAKİ İLANAT BÜR-
SU'NA MÜRACAAT EDEREK,

L. E. T. T.'

NİN VASITALARINDA YER
AYIRTINIZ.

«TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEĞİ» NIN YAYIM ORGANİDİR.

daha ucuzdur...

...çünkü FAY miktar hibarıyle daha fazladır, kalite bakımından daha üstündür... dolayısıyle fiyat bakımından çok daha ucuz gelir. Harika temizleme tozu FAY'ın, bıçak, çatal, kaşık, fayans, emaye ve madeni eşya ile bilümum temizlik işlerinize getirdiği kolaylık ve stir'at-ten siz de istifade ediniz.. hemen bugün FAY ALINIZ.

Fay Temizleme Tozu,
Puro Sabun Fabrikasının
yeni tesislerinde,
mühessin kimyagerler
tarafından linsus formülle
imal edilmektedir

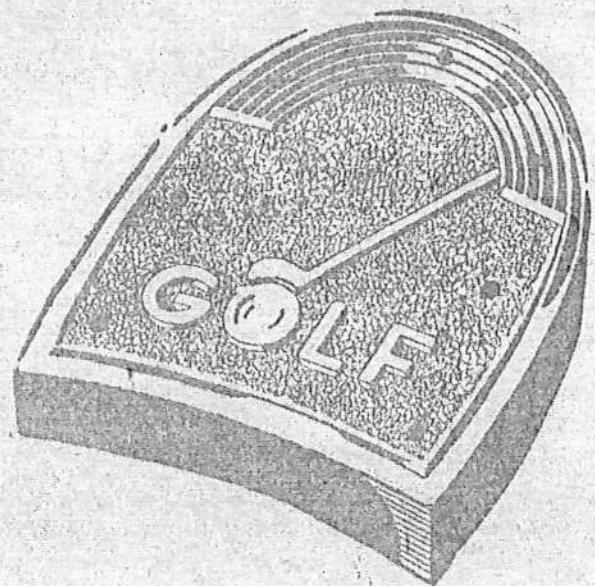
DAHA DA
HERŞEYİ ✓ TEMİZLER

Yıllık abonesi 6,
altı aylık abonesi 3
Liradir.
Yurd döş senelik abone
2 dolar dir.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Yazı İşlerini Flilen İdare Eden Mes'ul Müdür : İ. HİNCER
Adres: Yesildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

Adres değ'stimelerde
ücret alınmaz.
Basılılmayan yazılar
istenence geri gönderilir
Ekicigil Basimevi

GOLF

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMAJARI

Mart 1959

İÇİNDEKİLER:

- HALK RESİMLERİ VAR MIDİR? - M. AKBAL
BAŞA TOPLAK SAVURMAK VE OLU-YAS GELENELERİ - ÇAKI ÖZTELLİ
TÜRK TÖRENLERDE TERS GİYİM ADETİ - Abdülkâde İNAN
HALIT HAYRİNİN ARKASINDAN - M. KÜVER DEŞE
KİTAPLAR ARASINDA: «GEVHERİ» - Hikmet DİDİMBOĞLU
POLUDUA SONBET - Hikmet DÜNDAR
BRÜKSSEL SERGİSİ VE ÇAYDACıRA ÜZERİNE - Türk MRMİSÖLÜ
KATILIN GÖLÉ İLÇESİNDE DÜĞÜN (II) - Qandax ARTAK
RİH VAKİA VHYA FIRULATA DAYANAN TABIRLER - M. NAKİF ULKUTAŞH
+SERİCTEN MASALLAR: FESLİCİNCİ KIZ - Hacer YILDIZ
LONDRA'DA BİR KİBRİS DÜĞÜNU - T. F. A.
ATIN OLAYLARI: METİN ANDİN HALK DANSLARI KONULU KOFERANSI
Prof. HABAN EREN KİBRİS GİTTİ - AZIK UYDUTİN HAZIRLATDI
ANTOLOJİ - BİZİ GELEN KİTAPLAR

Sayı: 116

Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFА - ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

